



המרכז העולמי של בני ברית – ירושלים

B'nai B'rith World Center – Jerusalem

## מצילים שלכבודם יוענק אות המציל בטקס בשנת תשפ"א

**יעקב גוטפרוינד (1991-1999):** יעקב גוטפרוינד נולד בפולין. בספטמבר 1938 הוא נמלט לבלגיה, לאחר 14 שנות פעילות מהפכנית במסגרת התנועה הקומוניסטית. בתחילת 1942, על רקע אירועי המלחמה, החליט להקים את הקבוצה הראשונה של פרטיזנים יהודים בבריטן. עד סוף המלחמה הוביל את הפלוגה שפעלה בלב העיר בריסל בפעולות מזוינות נגד הכובש הנאצי ובפרט להצלת יהודים. המאבק של פלוגת הפרטיזנים היהודים בבריטן התאפיין במלחמה במלשינים ובמשפטי פעולה יהודים. פעילותם כללה שריפת רשימות של יהודי בריסל על מנת למנוע את תפיסתם ושליחתם למחנות השמדה. בשנת 1943 מונה גוטפרוינד למפקד גדוד פרטיזנים אשר פעל, לצד לוחמה אקטיבית, גם באיסוף מודיעין, בהבטחת קיום קשר בין הפעילים במאבק בנאצים, בניהול מעבדה לחומרי נפץ ובאספקתו ללוחמים. באפריל 1943 נפצע יעקב בפעולה שעליה פיקד, נעצר על ידי הגסטאפו ואושפז בבית החולים תחת משמר כבד. יומיים לאחר פציעתו חטפו אותו חבריו הפרטיזנים מבית החולים במבצע מורכב. עם תום המלחמה, נשא יעקב לאישה את שרה פלזנשטיין, חברת מחתרת שהייתה פקודה שלו. לשניים נולדה בת אחת – מלה גוטפרוינד-מאיר. בשנת 1957 עלה יעקב עם משפחתו לישראל והתיישב בירושלים.

**שרה גוטפרוינד (1993-1999):** נולדה בפולין וב-1939 הגיעה לבלגיה כמהגרת פוליטית. לקראת סוף שנת 1940, עם פרסום חוקים וצווים אנטי יהודיים, החלה לפעול בתנועה האזרחית של ההתנגדות היהודית. שרה הייתה בין הנשים הראשונות שגויסו לקבוצת החבלה, בתחילת 1942. תפקידה התרכז בהעברת הוראות ושמירת קשר בין חברי הקבוצה ובעיקר באספקת נשק לפעולה וקבלתו בחזרה. באפריל 1943 השתתפה שרה בפעולה שנועדה להציל מבית החולים שמונה יהודים אשר אושפזו תחת שמירה כבדה לאחר בריחתם מהרכבת לאושוויץ. שרה ארזה את הנשק שהיה נחוץ לפעולה והעבירה אותו תחת אפם של הגרמנים ללוחמים שפרצו לבית החולים. שרה הייתה גם פעילה בהצלת הילדים בוועד להגנת יהודים (CDJ), ופעלה למציאת מגורים לילדים במנזרים ואצל משפחות נוצריות, להכנת מסמכים מזויפים עבורם, גיוס כספים ומתן פנקסי אוכל למשפחות שהסתירו אותם. אולם תפקידה העיקרי והקשה ביותר של שרה היה לשכנע את ההורים למסור את ילדיהם ובתאריך מוסכם לאסוף אותם למקום מבטחים. שרה נתפסה בבריטן על ידי הגסטאפו ביוני 1943, בזמן שקיבלה מחבר בחוליה מסמכים מזויפים עבור ילדים יהודים שהיא עמדה לאסוף ולהעבירם למחבוא. לאחר שבוע של עינויים וחקירות במרתפי הגסטאפו הועברה שרה למחנה מאלין ולאחר חודש נשלחה בטרנספורט לאושוויץ, שם שרדה 21 חודשים. שרה שוחררה במאי 1945 על אדמת גרמניה לאחר צעדת מוות של למעלה משלושה חודשים בחורף הפולני. היא עלתה לישראל ב-1957.

**יצחק ארצי (1920-2003):** יצחק ארצי, יליד רומניה, הצטרף כבר בגיל 11 לתנועת הנוער הציוני ומאז נמנה עם פעיליה המרכזיים והיה מראשי התנועה ברומניה וחבר בהנהגה הראשית שלה. בזמן מלחמת העולם השנייה היה מראשי המחתרת הציונית-חלוצית ברומניה ועסק בפעולות הצלה – בייחוד של ילדים ממחנות הריכוז בטרנסניסטריה, שם רוכזו יהודי בסרביה, בוקבינה וצפון מולדובה שגורשו בידי השלטונות הרומניים בשנים 1941-1942. לאחר המלחמה, בשנים 1944-1946, היה פעיל בתנועת הבריחה. יצחק הפליג לישראל באוניית המעפילים "כנסת ישראל" בשנת 1946 עם רעייתו, מימי לבית

ליקוורניק, ניצולת אושוויץ. הספינה נתפסה בידי שלטונות המנדט הבריטי ובני הזוג הוגלו למחנות ההסגר בקפריסין, שם נמנה יצחק עם ראשי מחנות העולים.

**ד"ר לובה בלום-בייליצקי (Luba Blum-Bielicka) (1976-1906):** לובה בלום בייליצקה נולדה בוויילנה בשנת 1906. כבר בתיכון פגשה את בעלה לעתיד אברשה בלום, ויחד איתו הצטרפה לתנועת הבונד. היא למדה בבית הספר לאחיות בוורשה והייתה שם סגנית המנהלת. לאחר המלחמה ניהלה את בית הילדים באוטווצק ומאוחר יותר עבדה בבית ספר חדש לאחיות. בשנת 1966 קיבלה מוועדה בינלאומית של הצלב האדום את המדליה ע"ש פלורנס נייטינגהל על עבודתה כאחות בבית החולים לילדים בגטו ורשה בזמן הכיבוש הגרמני. היא נפטרה בשנת 1973 בוורשה. בית הספר לאחיות בוורשה, שאותו ניהלה, הועבר לשטח הגטו. בלום-בייליצקה הצליחה להשיג עבור בית הספר את הבניין היפה ביותר בשטח הגטו. היה זה המוסד החינוכי היחידי שפעל בגטו באישור הגרמנים. בהמשך, הועבר שוב בית הספר, הפעם לדירה קטנה של שישה חדרים. בלום-בייליצקה הצליחה להשיג אישורי חיים עבור התלמידות אשר זכו לשהות בין כותלי המוסד. האישור ניתן לעשר תלמידות, אבל בפועל שהו שם שלושים. על מנת להשיג מזון וציוד הכרחיים, נהגה בלום-בייליצקה להוריד את הסרט עם מגן הדוד, ותחת הסוואה של שכמיית האחות הייתה מסכנת את חייה ויוצאת מהגטו. היא עבדה עם תלמידותיה בבית חולים ברגסון-באומן. בזמן הגירוש הגדול של יהודי גטו ורשה, הצליחה בלום-בייליצקה לשכנע את הגרמנים בנחיצותן של האחיות במלחמה במגפת הטיפוס המשתוללת בגטו וקומץ האחיות שוחרר. בינואר 1943, בעזרת קשריה, נודע לבלום-בייליצקה על הכוונה לחסל את בית החולים והיא הספיקה להוריד את ילדיה, את האחיות ומקצת מהחולים אל מרתפי בית החולים, שם ניצלו.

**ז'ז'ה אבולקר (2009-1920):** אבולקר הנהיג את המחתרת בעיר אלג'יר, בירת אלג'יריה. המחתרת, שרוב חבריה היו יהודים, השתלטה על העיר ב-8.11.1942 ואפשרה לצבא האמריקני שנחת ב"מבצע לפיד" לכבוש אותה מיד וללא קרב. פעילותו של אבולקר התקיימה מתוך תקווה להציל את יהודי אלג'יר מגירוש. כתוצאה מפעולותיו לא הצליחו הנאצים להמשיך ברדיפת היהודים באלג'יריה, שלה היה שותף גם הממשל הצרפתי, החל מ-1940, ולגרש את הקהילה למחנות באירופה. באותם ימים כבר גורשו מאות יהודים מלוב למחנות בפולין, בגרמניה ובאוסטריה. לאחר המלחמה פתח ז'ז'ה בקריירה אקדמית כפרופסור לרפואה, ובין השאר טיפל בשארל דה גול, נשיא צרפת. הוענקו לו כמה עיטורים צרפתיים: מפקד בלגיון הכבוד ושלוש פעמים צלב המלחמה 1939-1945. בנוסף לכך קיבל את מדליית החופש של ארצות הברית.

**יטקה קמפנר-קובנר (2012-1920):** כשנכנסו הגרמנים לקאליש שבפולין בספטמבר 1939, ברחו יטקה, ילידת העיר, והצטרפה לריכוז "השומר הצעיר" בוויילנה. ביוני 1941 כבשו הגרמנים את וילנה והקימו בה גטו. קמפנר נכלאה בגטו והצטרפה ל"ארגון הפרטיזנים המאוחד" ארגון מחתרת בגטו. היא שימשה כמקשרת בין הגטו לבין הצד הארי של העיר, וכך גם הכירה את בעלה, אבא קובנר, מפקד הפרטיזנים. קובנר התמנתה למפקדת פלוגת הסיור. לאחר אחת מפעולות החבלה בעיר וילנה, החליטה על דעת עצמה להוביל ליער קבוצה של 60 יהודים ובכך הצילה את חייהם. בפעולה זו היא הפרה באופן מודע את פקודת מטה הפרטיזנים, שאסרה על הבאת יהודים שאינם לוחמים ליער. קובנר נחשבה לפרטיזנית נועזת במיוחד, בעלת תושייה ואומץ לב והם עמדו לה בשעותיה הקשות כאשר ניצבה מול סכנות חיים. ביולי 1944 הצטרפה לצבא האדום ששחרר את וילנה. כל משפחתה נספתה בשואה. ב-1946 היא עלתה לארץ יחד עם אבא קובנר ונולדו להם שני ילדים. ב-1993 הדליקה משואה בעצרת המרכזית לציון יום השואה והגבורה ביד ושם. היא שימשה כפסיכולוגית ופיתחה שיטות טיפול ייחודיות.

**וילהלם פילדרמן (1963-1882):** נולד ברומניה, התגייס לצבא הרומני והיה קצין במלחמת הבלקן הראשונה ובמלחמת העולם הראשונה. בצבא הוענקו לו עיטורים ממלכתיים. היה בין מייסדי איחוד היהודים הילידים בשנת 1909 וסגן יושב הראש שלו משנת 1915. אחר כך נכנס לפוליטיקה ונבחר לפרלמנט הרומני. בפברואר 1923 נבחר ליושב ראש האיחוד היהודי. היה גם נציג הג'וינט ברומניה. עם כניסת רומניה למלחמה נגד ברית המועצות חתמו פילדרמן וחבריו על מכתבים אל השלטונות שבהם ביקשו לאפשר ליהודים להתגייס לצבא כדי להקריב את עצמם למען המולדת כמו שעשו בעבר. בימי השלטון הצבאי-פשיסטי נקט פילדרמן בדרך של הצפת השלטונות בבקשות שנוסחו מתוך חוש

דיפלומטי והכרה עמוקה של המנטליות והשקפת הנמענים. הוא הפעיל את מלוא כישורו בשיחותיו עם גורמים מדיניים כדי לבטל את חוק ענידת הטלאי הצהוב, ולבסוף בוטלה חובת ענידת הטלאי הצהוב ברומניה. לאחר עלייתו לשלטון של אנטונסקו השתמש פילדרמן בקשריו האישיים איתו מימיהם כחברים לספסל הלימודים כדי לבקש את ריכוך או ביטול חלק מהאמצעים שנקטו נגד היהודים. פילדרמן הכיר היטב את אנטונסקו והשתמש בידיעותיו כדי לתמרן אותו לעמדות נוחות יותר ליהודים. הוא אמר לאנטונסקו בצורה גלויה שהגרמנים יפסידו במלחמה, ושליד שולחן המשא ומתן להסכם שלום עתידי תידרש רומניה לתת דין וחשבון על עוולות כלפי היהודים. פילדרמן סיכן את עצמו בהפצרותיו ודרישותיו כלפי אנטונסקו ולמרות ידידותם, ושילם על כך בהגליה לטרנסניסטריה לתקופה של שלושה חודשים בהוראותו של הרודן. חזרתו לבוקשרט התאפשרה כעבור שלושה חודשים, לאחר שהמלכה האם, אלנה, השתדלה למענו ואנטונסקו הורה להחזיר את פילדרמן מגלותו. אין לדעת כמה זה השפיע על אנטונסקו, אך האחרון שינה את יחסו ליהודים לפי המצב המשתנה בחזית המלחמה. לאחר עליית הקומוניסטים לשלטון נעצר פילדרמן. בשנת 1948 עזב פילדרמן את רומניה באופן בלתי חוקי. השמועות אומרות שהוא נסע במשאית צבאית סובייטית נהוגה בידי שני קצינים סובייטים יהודים שהתחלפו בנהיגה וכך עברו את הגבול ההונגרי עד בודפשט. השגרירות הבריטית ברומניה הפיקה דרכון עבור פילדרמן, דרכון שהמתין לו, עם הוויזות הדרושות, בבודפשט. עם הדרכון הייתה דרכו של פילדרמן לוויה פתוחה, ומשם נסע לצרפת. ברומניה נשפט בהיעדרו.

**ווילאם בכנר (1912-1991):** נולד בביאלסקו שבפולין. הודות לשליטתו בשפה הגרמנית ולמשלח ידו – מהנדס בחברה גרמנית – הצליח לספק משרות ותעסוקה ליהודים שחייהם היו בסכנה מיידית. עם כיבוש פולין, הוא הועבד בעבודות פרך תחת זהות פולנית ואחר כך נשלח לעבוד אצל מהנדס גרמני. בכנר צרף עובדים יהודים תחת זהות פולנית מזויפת ומאוחר יותר הציל בקייב שבאוקראינה כ-70 איש, מרביתם יהודים. לא אחת סיכן בכנר את חייו כדי להציל אחרים. כעבור זמן הוא נאלץ לחשוף את יהדותו לפני מעסיקו, אבל הצליח לשכנעו להמשיך במפעל ההצלה.

**נחום רמבה (1910-1943):** יליד קולונה, פולין, היה בנם של פסיה לבית פקרבץ וזאב רמבה. הוא היה בן למשפחה ציונית שכל בניה היו פעילים מרכזיים במפלגות ציוניות שונות בפולין. נחום היה נשוי להניה ולזוג היה ילד. נחום עבד במשך 15 שנים כמזכיר מחלקת החינוך בקהילה היהודית בוורשה. בגטו ורשה שימש יו"ר איגוד הפקידים. היה מפעילי המארגנים של הוועד היהודי הלאומי. בימי האקציה הגדולה התמקם באמבולנס בכניסה לאומשלאגפלאץ, רחבה בגטו ורשה שבה רוכזו היהודים לפני הגירוש למחנות ההשמדה, משם הייתה לו שם נקודת תצפית טובה. לבוש בחלוק לבן, שיכנע את השומרים, גם בעזרת שוחד, שלא להכניס לקרונות חלק מהיהודים שנאספו ברחבה. הוא הציל מאות ילדים, ומבוגרים. הוא עמד בראש "הבריגדה להצלה" בגטו, עד שהלשינו עליו והוא לא הורשה להכנס עוד לאומשלאגפלאץ. לאחר חיסול הגטו, הועבר על ידי הנאצים למחנה מיידנק. גם שם המשיך לפעול, דאג לילדים ועמד בקשר עם הוועד היהודי הלאומי, עד שנספה.

**משה שפירא (1902-1970):** מנהיגה הפוליטי של הציונות הדתית, שר וחבר כנסת מטעם המפד"ל. נולד בגרדונה שבבלארוס. היה פעיל בארגון צעירי מזרחי, ובזמן לימודיו בישיבה ארגן בעיר קבוצת נוער בשם "בני-ציון". בשנת 1925 עלה לארץ ישראל והשתמש בשם אחיו משה כדי לקבל סרטיפיקט (רישיון עלייה). באותה שנה נבחר לוועד הפועל הציוני ומאז השתתף בכל הקונגרסים הציוניים. בשנים 1936-1946 שימש מנהל מחלקת העלייה של הסוכנות היהודית, ובשנים 1946-1948 כיהן כראש המחלקה. במסגרת תפקידו זה נפגש עם אדולף אייכמן באוגוסט 1939 במשרדי הגסטאפו אשר שכנו בארמון רוטשילד, והביא להצלת כמה אלפים מיהודי העיר וינה על ידי הנפקת סרטיפיקטים אשר היו בידי הנהגת היישוב, ותשלום כופר תמורת הוצאת היהודים מאוסטריה.

**רות עוזרד (1925-2015):** בפברואר 1939, בגיל 14, נשלחה רות, ילידת ברלין, ברכבת לבריסל יחד עם אחותה הקטנה ועם קבוצת ילדים בהסכמת האם שביקשה להציל את בנותיה. לאחר כיבוש בלגיה היא הגיעה במסע קשה לצרפת ושוכנה עם הילדים בארמון לה היל בדרום מערב צרפת – מקום שהיה מוזנח, חסר רהיטים ועם תנאי חיים קשים מאוד. כאשר המקום נעשה מסוכן היא הגיעה לגרנובל במסע רב סכנות. בהמלצת חברה היא הצטרפה לתנועת הנוער הציוני, ובמסגרתה העבירה ילדים למקומות

מחבוא וסייעה בפעילות התעודות המזויפות. בפברואר 1944 מדלן קהן מארגון אוזה (OSE) הציגה בפניה ובפני מפקדים בנוער הציוני מקרה חרום של תינוקות בת שנה שהוריה נשלחו למחנה מעצר בעוד שהתינוקות הובאה לבית יתומים נוצרי באזור. הגסטפו הודיע למנהלת שהם עומדים להגיע בארבע אחר הצהריים לקחת את התינוקות ולצרפה להוריה במעצר. רות, כדוברת גרמנית, הציעה לצאת במדי גסטפו ולקחת את התינוקות עוד לפני שהגרמנים מגיעים. היה ברור שבכך היא מסכנת את חייה ואת החברים האחרים, בשל חלון הזמן הקצר. רות הגיעה במונית לבית התינוקות במדי גסטפו, דרשה מהמנהלת להביא את התינוקות ואף סטרה לה לנוכח הניסיונות לעכב את המסירה. המטפלת נבהלה ומסרה את התינוקות לידיה ורות מיהרה להסתלק במונית שחיכתה לה ואחר כך החליפה לרכבת. רות הביאה את התינוקות קורין לז'ן לאטציבר (שכונתה "המלכה האם", כיוון שביתה היה מרכז לכול צעירי המחותרת וכיוון שהיא עצמה אם לשני ילדים צעירים). הגסטפו, שהגיע זמן קצר לאחר מכן, החל בחיפושים. רות נמלטה מגרנובל, הצטרפה לשיירה של הצבא היהודי שחצתה את הפירנאים המושלגים ברגל במסע מפרך לספרד, ומשם באונייה "גינאה" שיצאה מליסבון. היא הגיעה באוקטובר 1944 לארץ ישראל עם צעירים רבים נוספים.

**לין פורט (1921-2021):** לין פעלה במסגרת רשת אוזה-גארל (OSE-Garel) מ-1942. עסקה בהסתרת ילדים באזור מונפלייה בהנחייתה של מארט לוי, המנהיגה והמדריכה שלה בתנועת הצופים היהודיים במץ. מאוגוסט עד דצמבר 1942, היא הייתה אחראית על טיפול בילדי אוזה בפונט-רומאו ששחררו ממחנה Rivesaltes על ידי אנדרה סלומון, מנהלת המחלקה סוציאלית של אוזה. חלק מהילדים הועברו לארצות הברית, חלקם הוחזרו למשפחות שלהם ואחרים הועברו לבתי אוזה. לין עברה לפו ולטולוז וטיפלה בבעיות סוציאליות של משפחות במצוקה. היא ליוותה ילדים למג'ב (Mege've) במרכז נופש של אוזה. ההעברה ממקום למקום נעשתה לעיתים לפי הצרכים ולעיתים כדי למנוע את מעצרו של החברים בידי האויב. מספטמבר 1943 עד פברואר 1944 היא סייעה לאלן מוסה, המנהל האזורי של אוזה בשאמברי. אלן מוסה היה בקשר עם המנהל לשעבר של לשכת הפרפקטורה של סאבוי שהודח אומנם על ידי וישי, אך שמר על קשריו במחוז. הודות לקשרים אלה לין פורט הצליחה להשיג תעודות מזויפות, אישורי שהייה וכרטיסי עבודה ליהודים. היא גם מצאה מקומות מחבוא לילדים בחווה בסאבוי, בייחד ליד אקס-לה-ביין. בפעילויות אלה היא סיכנה את חייה בכל שעות היממה. למזלה, לין נעדרה מהסניף של אוזה ב-8 בפברואר 1944, כאשר הגסטפו פשט על המקום ועצר את כל העובדים שנכחו. כולם גורשו למחנות מחוץ לצרפת. אחרי האירוע הקשה הזה לין הפסיקה את פעילותה שם והצטרפה להוריה, שברחו ל-Thizy (חבל רון Rhone) לאחר מעצרו וגירושם של היהודים ממונטלימאר. לין שמרה על הקשר עם אוזה באמצעות ז'ון וולווין ומסרה לו את רשימות הילדים שסיכנה במחבוא אצל איכרים בסאבוי. לאחר השחרור, ב-7 באוגוסט 1945, היא נישאה לרודולף פורט, חבר ארגון ה-AJ (הצבא היהודי). היא חידשה את פעילותה באוזה בטולוז וניהלה את הסניף שם עד לפירוקו בשנת 1947.

**רודולף פורט (1918-2011):** חבר ברזיסטנס היהודי בצרפת מיוני 1941 ועד שיחרור העיר ליון. הוא היה חבר בארגון ה"צבא היהודי". יליד שטרסבורג, היה אחד מראשוני החברים שגויסו ל"צבא היהודי". בטולוז, הוא גויס על ידי דוד קנט ל"צבא היהודי", שהיה הגרעין הראשון של הרזיסטנס היהודי שהוקם כבר עם הכיבוש הגרמני ובהמשך היה לחלק מ"הצבא היהודי". פורט פעל במסגרת ארגון אורט צרפת ובמקביל היה בין הראשונים שהחלו לייצר תעודות מזויפות עבור היהודים שלא נרשמו אצל הרשויות כיהודים ועבור אלה שהוברחו מהמחנות. פורט קיבל משימות של מציאת מקומות מחבוא, בדרך כלל עבור יהודים פליטים ויהודים שהוברחו ממחנות המעצר. פורט הועבר למג'ב (Megève), שם הוטל עליו לקבל שיירות שהיו בדרכן לחציית הגבול לשווייץ, לרוב שיירות של ילדים. בינואר 1944 הוא הועבר לעיר ליון, אחד האזורים המסוכנים ביותר שבו פעל מפקד הגסטפו ופושע המלחמה קלאוס בארבי, שכונה "הקצב מליון", בשל יחסו האכזרי ליהודים ולאנשי מחתרת שנתפסו. פורט הוצב שם בתפקיד פיקוד בחנות ספרים שהייתה ממוקמת בבית מס' 149 ברחוב גראנד רו דה לה גיליוטייר. חנות הספרים שימשה מסווה לפעילות המפקדה הראשית של ה"צבא היהודי", שהייתה אחראית על כל הפעילות המחתרתית הענפה באזור. פורט מילא תפקיד מרכזי כאחראי על קבלת כספים שהגיעו משווייץ והעברתם עם שליחים ושליחות חברי הרזיסטנס לצורכי המחתרת השונים. במהלך כל התקופה

הוא היה בקשר עם המפקדה בטולוז וקיבל הנחיות להפצת הכסף. כשהגיע לליון פורט קיבל את ההנחיות לחלוקת הכספים ישירות מלוויין לובלן, שהיה המפקד הבכיר ב"צבא היהודי", לצד אברהם פולונסקי. פורט ניהל רישום מדוקדק של הכספים שהתקבלו ושל חלוקתם. בשל הסכנה בקיום מסמכים מסוג זה הם הוטמנו בכספת נסתרת ורק הוא ולובלן ידעו מהו מיקום הכספת.

**חנה סנש (1921-1944):** חנה סנש הייתה אחת משבעה צנחנים מארץ ישראל שנספו במלחמת העולם השנייה. סנש התנדבה להסתנן להונגריה, ארץ מולדתה, מטעם הסוכנות היהודית והצבא הבריטי, על מנת לארגן פעולות מרי והצלה של יהודים, ומודיעין לטובת הבריטים. כאשר חצתה את גבול יוגוסלביה-הונגריה ביוני 1944, היא התגלתה, נעצרה, ועברה חקירות ועינויים כדי שתגלה מיהם חבריה שצנחו איתה לתוך יוגוסלביה, ואת הקוד הסודי של המשדר הצבאי שהיה איתה בעת שנתפסה. ב-7 בנובמבר 1944, לאחר משפט קצר, הוצאה להורג. ב-1950 הועברה גופתה לישראל והיא נקברה בהר הרצל.

**אוסקר גליק (1901-1942):** גליק, יליד וינה, הגיע לוויילנה בשנת 1939, לאחר שגורש מאוסטריה. בשנת 1941, עם כיבוש וילנה על ידי הצבא הגרמני, הוקמו בה בתי המלאכה לתיקון כלי רכב משוריינים ומפעל "קיייליס" לעיבוד עורות, שבהם עבדו עובדי כפיה יהודים. גליק פגש באקראי חייל גרמני שהיה חבר נעורים מווינה, וזה דאג לסדר לגליק עבודה במפעל קיייליס. אוסקר גליק התחזה לפולקדויטשה (גרמני אתני) והצטייד במסמכים מזויפים. כאשר החלו האקציות ומאות יהודים נשלחו לפונאר, ביניהם גם עובדי קיייליס, והמפעל עמד להיסגר, פנה גליק למפקד הגרמני הממונה על האספקה לצבא באזור והציע לו להפעיל את מפעל העורות עבור הצבא. עם חיסול גטו וילנה שוכנו העובדים היהודים של קיייליס ובני משפחותיהם באגף מיוחד במפעל והוא הפך למחנה עבודה. במהלך כל התקופה שבה ניהל אוסקר גליק את המפעל, קיבלו העובדים היהודים יחס שווה לשאר העובדים. בינואר 1942 פרצה שריפה במפעל ובחקירה של הגרמנים התגלה כי גליק יהודי. גליק הוצא להורג מיד, ואשתו הוצאה להורג כמה ימים אחריו.